

УДК: 657

Ткачук І.М., к.е.н., доцент

Беляєва О.О.

Луцький національний технічний університет

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ АВТОРЕФЕРАТІВ ДИСЕРТАЦІЙ ЗА НАПРЯМКОМ «СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ»

Досліджено коло питань стосовно соціальної відповідальності бізнесу, які висвітлені в авторефератах дисертацій українських та російських вчених.

Ключові слова: відповідальність, соціальна відповідальність бізнесу, соціальна політика підприємства.

Tkachuk I.N., Belyaeva O.O.

SYSTEMATICS ABSTRACTS OF DISSERTATIONS IN THE DIRECTION «SOCIAL RESPONSIBILITY»

Investigated range of issues related to corporate social responsibility, which are highlighted in the abstracts of theses Ukrainian and Russian scientists.

Keywords: responsibility, corporate social responsibility, social enterprise policy.

Ткачук И.Н., Беляева О.О.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ АВТОРЕФЕРАТОВ ДИСЕРТАЦІЙ ПО НАПРАВЛЕННЮ «СОЦІАЛЬНА ОТВЕТСТВЕННОСТЬ БИЗНЕСА»

Исследован круг вопросов по социальной ответственности бизнеса, которые освещены в авторефератах диссертаций украинских и российских ученых.

Ключевые слова: ответственность, социальная ответственность бизнеса, социальная политика предприятия.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сьогоднішньому світі велике значення, як у світі, так і в Україні, приділяють соціальним процесам, а саме – соціальній відповідальності бізнесу. Однак, в Україні кількість соціально відповідальних підприємств значно менша ніж за кордоном. Це пов'язано з недостатньою поінформованістю суб'єктів господарювання та відсутністю нормативно-правового регулювання у цій сфері.

Ткачук І.М., Беляєва О.О.

Проте, незважаючи на це, питанням пов'язаним із соціальною відповідальністю бізнесу, присвячена значна кількість наукових праць закордонних та вітчизняних вчених. Оскільки, найбільш ширше дослідження соціальної відповідальності бізнесу розглянуто в дисертаційних роботах, відповідно доцільно провести аналіз авторефератів дисертаційних робіт вітчизняних та російських вчених.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Для розвитку соціальної відповідальності бізнесу в Україні значний внесок зробили вітчизняні науковці – Березіна О.Ю., Жиглей І.В., Чижевська Л.В. Воробей В., Маліновська О.Я., Грішнова О. Грицина Л.А., Царик І.М., Зеленко О.О., Возницька Н.В., Черних О.В., Антошко Т.С.

Серед зарубіжних науковців варто виділити праці: Боуена Г., Керолла А., Карнегі Е., Котлера Ф., Лептона Е. Фітча Г. Ці роботи спрямовані на дослідження теоретичних аспектів соціальної відповідальності бізнесу. У працях Бедфорда Н., Рішара Ж., Пушкаря М.С., Соколова Я.В. розглядаються питання стосовно облікового забезпечення цієї теми.

Цілі статті. Враховуючи значну кількість наукових праць, присвячених соціальній відповідальності бізнесу, доцільно здійснити аналіз авторефератів дисертацій, з метою виявлення найбільш поширених проблемних питань, що виникають на практиці, а також пропозицій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Протягом останніх двадцяти років українські науковці захистили 15 дисертаційних робіт, російські – 62 роботи. На рис. 1 наочно зображено структуру авторефератів в розрізі країн.

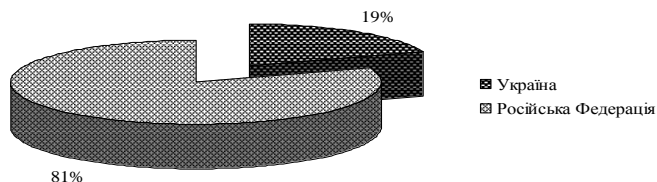

Рис. 1. Структура авторефератів за напрямком «соціальна відповідальність бізнесу», захищених в Україні та Російській Федерації

Джерело: узагальнено за даними [1, 2]

Таким чином, питома вага українських авторефератів за напрямком «соціальна відповідальність бізнесу» складає 19%, решта робіт захищені російськими науковцями.

На рис. 2 подано динаміку дисертаційних досліджень за досліджуваною категорією, в розрізі країн.

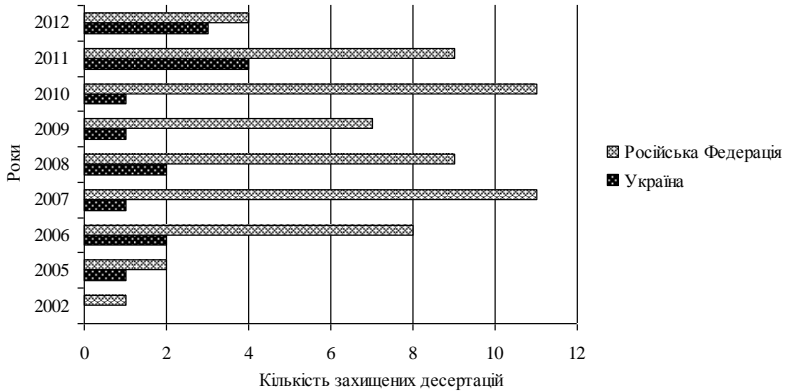

Рис. 2. Динаміка кількості захищених дисертацій за напрямком «соціальна відповідальність бізнесу» в Україні та Російській Федерації
Джерело: узагальнено за даними [1, 2]

Перша дисертаційна робота була захищена російським науковцем у 2002 році. В Україні висвітлення цієї теми у дисертаційних роботах розпочалось з 2005 року.

Відповідно до рис. 2, в Україні спостерігається зростання кількості захищених дисертацій за цією темою. Так, у 2012 році було захищено 3 дисертації, це на 1 роботу менше 2011 року, проте, порівнюючи з попередніми роками, це хороший результат.

В Російській Федерації спостерігається спад щодо дослідження соціальної відповідальності бізнесу в дисертаційних роботах, адже відносно 2010 року кількість захищених робіт зменшилась на 7 робіт.

Отже, російські науковці першими розпочали дослідження соціальної відповідальності бізнесу. Українські дослідники дещо відстали, оскільки соціальна відповідальність бізнесу в Україні набула поширення лише протягом останніх років.

Досліджувана категорія розглядається багатьма галузями науки, для порівняння в табл. 1 наведено аналіз авторефератів дисертацій українських науковців в розрізі спеціальностей.

Відповідно до табл. 1, українськими науковцями протягом 2006-2012 рр. було захищено 15 авторефератів дисертацій, 14 з яких

економічного спрямування і лише 1 з них присвячений державному управлінню. Серед економічних наук найбільше дисертацій захищено за спеціальністю 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)».

Таблиця 1

Аналіз авторефератів дисертацій українських вчених, присвячених соціальній відповідальності бізнесу в розрізі спеціальностей за 2005-2012 рр.

Галузь науки	Шифр та назва спеціальності	Рік	Автор	Тема
Державне управління	25.00.01 – теорія та історія державного управління	2006	Савченко І.Г.	Соціальна відповідальність органів державної влади в умовах розбудови соціальної держави
Економічні науки	08.00.03 – економіка та управління національним господарством	2011	Царик І. М.	Регулятивні інструменти посилення соціальної відповідальності бізнесу в системі національної економіки
	08.00.04 - Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)	2009	Грицина Л.А.	Механізм формування корпоративної соціальної відповідальності в управлінні підприємством
		2010	Ворона О.В.	Формування системи соціально-господарської діяльності підприємств залізничного транспорту України
		2012	Черних О.В.	Управління соціальною відповідальністю на великих підприємствах
		2012	Антошко Т.С.	Механізм впровадження корпоративної соціальної відповідальності на промислових підприємствах
		2008	Возицька Н.В.	Управління трудовою сферою промислового підприємства з урахуванням соціальної відповідальності бізнесу

Продовження табл. 1

08.00.09 - Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності)	2007	Чижевська Л.В.	Бухгалтерський облік, як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку
	2011	Жиглей І.В.	Бухгалтерський облік соціально відповідальної діяльності: теорія, методологія, організація
	2008	Пацула О.І.	Облік і контроль соціальних витрат підприємства
08.00.01 - Економічна теорія	2012	Шаповал В.М.	Соціальна відповідальність у системі підприємницької діяльності
08.06.01- Економіка, організація і управління підприємствами	2006	Таран Ю.О.	Економічна діяльність промислових підприємств в контексті людського розвитку
08.09.01 - Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика	2005	Вовк В.А.	Формування соціальної політики підприємства
08.00.07 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика	2011	Березіна О.Ю.	Соціальна відповідальність корпорацій в системі соціально-трудових відносин
	2012	Зеленко О.О.	Теоретико-методичні засади формування стратегії соціальної відповідальності підприємства

Джерело: узагальнено за даними [1]

Аналіз авторефератів дисертацій російських вчених, присвячених соціальній відповідальності бізнесу в розрізі спеціальностей за 2002-2012 рр. показав, що російськими науковцями захищено 62 дисертації за напрямком «соціальна відповідальність бізнесу», з них 50 дисертацій економічного напрямку, 8 дисертацій присвяченні соціологічним наукам, 2 дисертації пов'язані з політичними науками, 1 дисертація – з філологічними науками і 1 – філософського спрямування.

На рис. 3 наочно зображено структуру розглянутих авторефератів українських та російських вчених в розрізі спеціальностей.

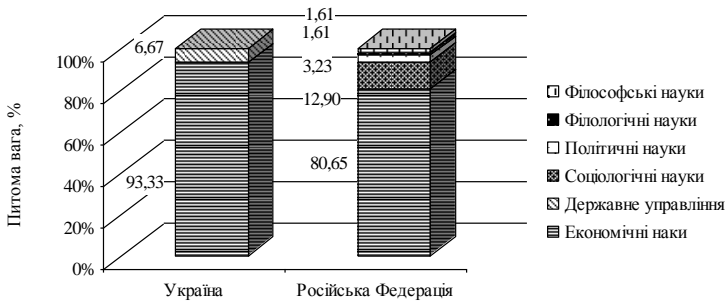

Рис. 3. Структура досліджень українських та російських вчених за напрямком «соціальна відповідальність бізнесу»
Джерело: узагальнено за даними [1, 2]

Відповідно до рис. 3, найбільшу питому вагу серед вітчизняних та російських вчених займають дослідження в розрізі економічних наук. Найменша питома вага в структурі українських дисертацій припадає на державне управління, і становить 6,67%. Серед російських праць найменше уваги соціальній відповідальності бізнесу приділяється у філологічних та філософських науках, питома вага яких становить 1,61%.

Тобто, на відміну від українських науковців, російські вчені розглядають досліджувану категорію не тільки в економічних аспектах, а й в соціологічному, політичному, філологічному та філософському напрямках.

Розглянемо основні проблемні аспекти соціальної відповідальності бізнесу, виявлені вітчизняними вченими під час дослідження (табл. 2).

Таким чином, до найбільш розглянутих проблем належить відсутність теоретико-методологічних засад формування соціальної відповідальності бізнесу. Це питання висвітлене у працях Царик І.М., Грицини Л.А., Березіни О.Ю., Черних О.В., і Зеленко О.О. Не менш досліджені проблеми пов'язані з моніторингом та методами оцінки рівня соціально відповідальних заходів, які досліджені у працях Жиглей І.В., Грицини Л.А., Ворони О.В. і Черних О.В.

Таблиця 2

Проблемні аспекти соціальної відповідальності бізнесу
дослідженні вітчизняними науковцями у авторефератах дисертацій

№ з/п	Виявлені недоліки	Чижевська Л.В.	Царик І.М.	Таран О.Ю.	Жиглей І.В.	Грицина Л.А.	Ворона О.В.	Вовк В.А.	Березина О.Ю.	Черних О.В.	Антошко Т.С.	Возницька Н.В.	Пацала О.І.	Шапавал В.М.	Зеленко О.О.	Савченко І.Г.	Всього
1	Теоретико-методологічні засади формування соціальної відповідальності бізнесу		+			+			+	+					+		5
2	Невідповідність соціальної ситуації на вітчизняних підприємствах відповідно до основних вимог Концепції людського розвитку			+													1
3	Відсутність теоретико-методологічних та організаційних засад бухгалтерського обліку соціально відповідальної діяльності	+			+												2
4	Моніторинг та методи оцінки рівня соціально-відповідальних заходів				+	+	+			+							4
5	Недостатньо досліджено значення соціальної політики підприємства							+									1
6	Взаємодії держави, підприємницьких кіл і громадянського співтовариства у сфері реалізації концепцій соціальної відповідальності															+	1
7	Відсутність практичних рекомендацій щодо впровадження СВБ										+				+		2

